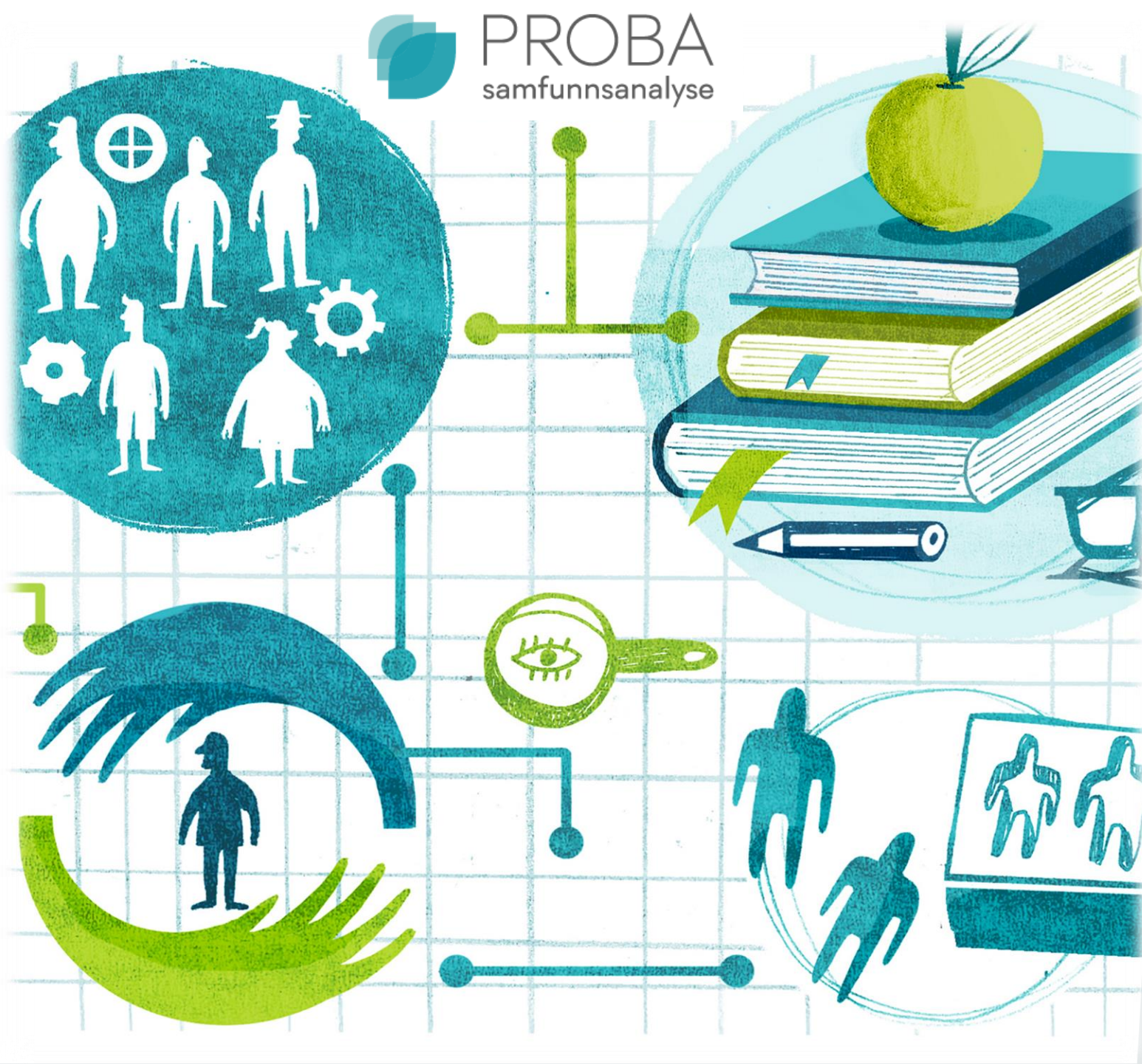

PROBA
samfunnsanalyse

SAMORDNING AV TJENESTE- TILBUDET FOR UTSATTE ELEVER

Probas frokostseminar,
1. februar 2024

HVORDAN KAN SKOLEN OG SKOLEEIER BIDRA TIL Å
ETABLERE ET SAMMENHENGENDE OG KOORDINERT
TJENESTETILBUD FOR UTSATTE ELEVER?

HVA ER UTFORDRINGSBILDET?

INNHold

Hvem er utsatte barn og unge?

Hva er samordningsutfordringer fra et skoleleder/skoleeierperspektiv?

Hva er samordning?

Noen gode grep

Varige strukturer: Tverrsektoriell samordning på statlig nivå

Forslag til hvordan et varig samarbeid mellom ulike sektorer kan innrettes, etter 0-

Anbefalinger fra 0-24-programmet

En av syv livshendelser

Alvorlig sykt barn

Barn og unge med sansetap

Sluttrapport Stimuleringsprogrammet

Kunnskapsdepartementet

Til virksomhetslederne for:

Nytt prosjekt for
Utdanningsdirektoratet

Kunnskap om hvordan bruk av læremidler og læringsressurser for elever med sansetap bidrar til inkluderende læringsfellesskap

Samstemt eller samkjørt

Kunnskapsgrunnlag av opplæringsloven

Utdanningsdirektoratet

Rapport 2023-8

Samtaler om friskoler

Rapport 2023-16

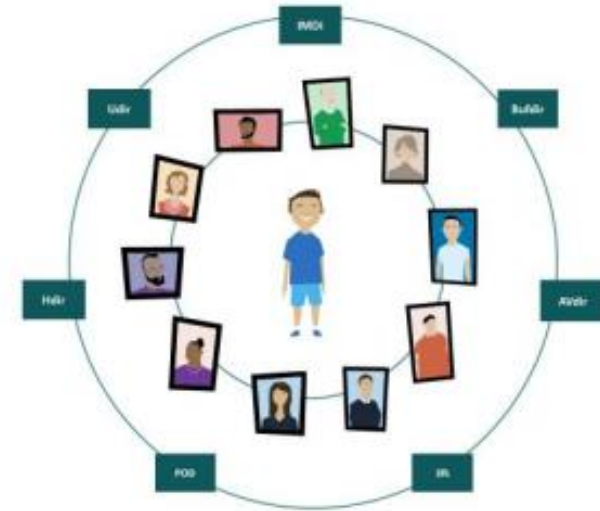
VIRKE PROBA
samfunnsanalyse

0-24-SAMARBEIDET

Varige strukturer: Tverrsektoriell samordning på statlig nivå

Forslag til hvordan et varig samordningsarbeid om utsatte barn og unge og deres familier kan innrettes, etter 0-24-programmets avslutning

Anbefalinger fra 0-24-programmet den 15. desember 2020

Til virksomhetslederne for:

- Arbeids- og velferdsdirektoratet,
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet,
- Helsedirektoratet
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Politidirektoratet
- Sekretariatet for konfliktrådene
- Utdanningsdirektoratet

Til departementene:

- Arbeids- og sosialdepartementet
- Barne- og familiedepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Justisdepartementet
- Kunnskapsdepartementet

0-24-SAMARBEIDET

Med «utsatte barn og unge» menes

- barn og unge med risiko for å utvikle problemer som kan lede til mangelfull grunnopplæring,
- med påfølgende utfordringer knyttet til utdanning, arbeid og helse,
- og som står i fare for fremtidig marginalisering.

Det er behov for [...] tidlig, samtidig og samordnet innsats fra ulike sektorer, forvaltningsnivåer, tjenester og profesjoner.

(0-24-strategien 2017-2020)

Gjenstridig problem!

Helsetilsynet (Rapport 3/2023):

«... barna fikk ikke sammenhengende tjenester av den kvalitet de hadde behov for.»

Forskningsrådets Samfunnsoppdrag om inkludering 2024:

«... vi som samfunn [må] jobbe målretta og på tvers av sektorar for å finne ut [...] kva som påvirker god oppvekst».

EN FELLESSKOLE FOR ALLE?

Mange av elevene som har søkt seg inn på vår skole, [...] får venner, kanskje for første gang.
(Rektor, Signo)

Nesten alle mine klassekamerater er under utdanning eller i jobb, og det er folk som ellers kunne vært uføre.
(Tidligere elev, Øvrebø vgs.)

D
videre
stat

Samtaler om friskoler

Rapport 2023–16

VIRKE **PROBA**
samfunnsanalyse

ETTERLEVELSE AV OPPLÆRINGSLOVEN

«Er det skolens eller helse- og omsorgstjenestenes ansvar å finne løsninger for elever med medisinske tilstander som krever én-til-én-oppfølgning?»

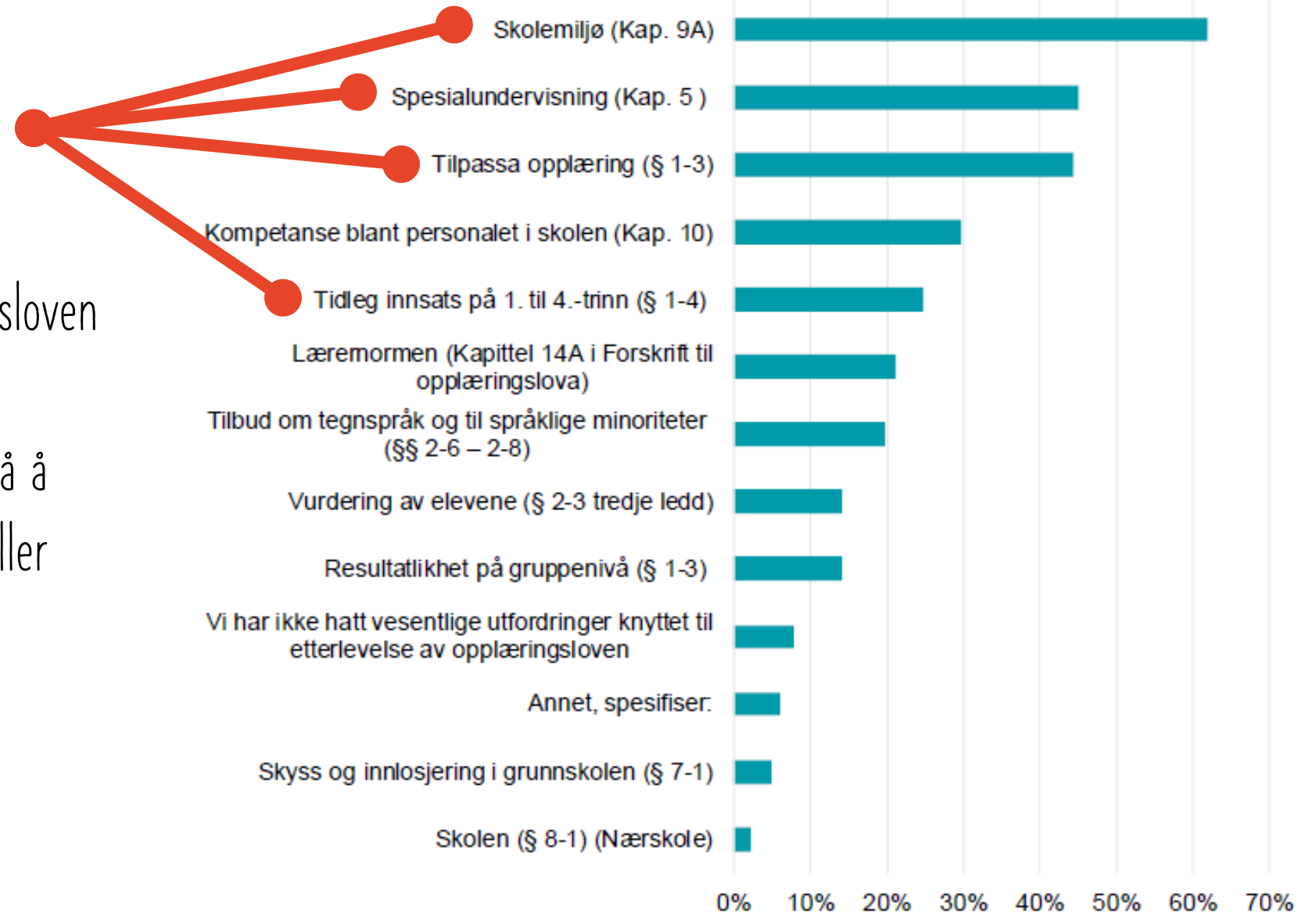
Kunnskapsgrunnlag om etterlevelse av opplæringsloven

Utarbeidet for Utdanningsdirektoratet

Rapport 2023–8

UTFORDRINGER

Hvilke deler av opplæringsloven har gitt opphav til størst utfordringer med tanke på å etterleve lovkravene og/eller oppfylle rettigheter?

ÅRSAKER

Vesentlige forhold og faktorer som bidrar til utfordringer

«LAGET RUNDT BARNET O

Samstemt – men ikke koordinert
eller samkjørt

Kunnskapsdepartementets føringer knyttet til
Laget rundt barnet og eleven

Rapport 2023–5

TO LAG MED LAG RUNDT BARNET OG ELEVEN

Det lille laget

Lærere, fagansatte, helsesykepleier, PPT, (Statped?)

Det store laget

BUP, barnevern, statlige og kommunale helse- og omsorgstjenester, politi, osv.

EKSEMPLER PÅ SAMORDNINGSPROBLEMER

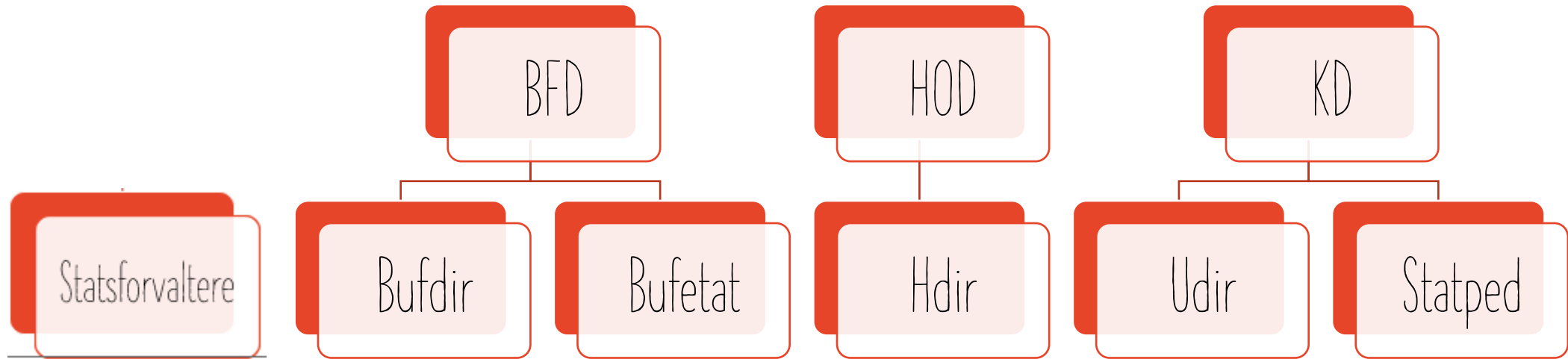
Små-kommuner: Tverrfaglighet på individnivå
Store kommuner: Silo-organisering

BUP: Spesialundervisning
Skolen/PPT: Inkludering

«Tidlig innsats»:
1. - 4. trinn (jf. opplæringsloven)
spedbarnsstadiet (jf. barnevernloven)?

«Skal vi bruke våre ressurser for å oppnå andres mål?»

SAMORDNINGSUTFORDRINGER

Vertikal avstand

Horisontal separasjon

SAMSTEMT?
KOORDINERT?
SAMKJØRT?

Kommunisert og/eller implementert i fellesskap

Samstemt – men ikke koordinert
eller samkjørt

Kunnskapsdepartementets føringer knyttet til
Laget rundt barnet og eleven

Rapport 2023–5

GODE GREP I KOMMUNENE

Hele oppvekstsektoren hos én kommunalsjef: Barnehage, skole, PPT, barnevern, med mer

Tverrsektorielt samarbeid på administrativt nivå legger til rette for det tverrsektorielt arbeid på tjenestenivå

Tverrfaglige team som bistår primær-tjenestene i saker som krever samordning

Bruk av Bedre tverrfaglig innsats (BTI-modellen)

Samlokalisering av tjenester: «Familiens hus» – PPT, barnevern, BUP, helsestasjon, psykisk helseteam, med mer

Også her: Samstemt Koordinert Samkjørt

GODE GREP I SKOLEN

Felles forståelse mellom skoleeier, skoleledere og PPT om hva som bør løses gjennom tilpasset opplæring, og hva som bør løses gjennom vedtak om spesialundervisning

Go
m

Spesialped
eller spesi

Kunnskapsgrunnlag om etterlevelse av opplæringsloven

Utarbeidet for Utdanningsdirektoratet

Rapport 2023–8

AVSLUTNINGSVIS ...:

Det er utfordrende å gi tilfredsstillende opplæringstilbud til utsatte elever

Det gjøres interessante og viktige erfaringer med vellykket samordning ute i kommunene

I utdanningssektoren er det økende bevissthet om og oppmerksomhet på at utsatte barn og unge har behov for et sømløst tjenestetilbud

ET SØMLØST TJENESTETILBUD, SA DU ...?

Sømløs =
sammenhengende,
uten skiller

Sømløs =
ikke sydd
sammen

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!

PROBA
samfunnsanalyse

PROBA
samfunnsanalyse

Negativ sosial kontroll – hvordan utsettes barn og unge på ulike arenaer?

Introduksjon

- Flere prosjekter på området
 - Omfang av negativ sosial kontroll (IMDi)
 - Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i sosiale medier (IMDi)
 - Negativ sosial kontroll i skolen (IMDi)
 - Frafall fra ordningene under integreringsloven (IMDi)
 - Evaluering av Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (AID)
- Tradisjonelt fokus på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold i en familiekontekst
- Unge opplever også negativ sosial kontroll på andre arenaer
- Kontroll på ulike arenaer må sees i sammenheng

Skal snakke om:

- Hva er negativ sosial kontroll og hva ligger bak?
- Negativ sosial kontroll på ulike arenaer
 - Negativ sosial kontroll i grupper og miljøer
 - Negativ sosial kontroll digitalt og i sosiale medier
 - Kontroll på flere arenaer samtidig
 - Konsekvenser for de utsatte
- Implikasjoner for arbeidet mot negativ sosial kontroll

Hva er negativ sosial kontroll?

- Praksiser som begrenser muligheten til å leve et fritt liv

«Press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid.»

Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024)

«... utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer.»

Retten til å bestemme over eget liv (2017-2020)

- Svært mange ulike handlinger og praksiser
- Av ulik alvorlighetsgrad

Hva ligger bak negativ sosial kontroll?

- Noen sentrale elementer:
 - Kollektivism
 - Patriarkalske normer
 - Æreskultur
 - Tradisjonelle kjønnsroller
 - Graden av negativ sosial kontroll kommer ofte an på:
 - Religion og religiøsitet
 - Kulturell orientering
 - Internaliserte normer
 - Ikke noe alle med minoritetsbakgrunn opplever
 - Finnes ikke bare blant personer med minoritetsbakgrunn
-

Negativ sosial kontroll i grupper og miljøer

- Basert på felles normer og forventninger
- Kan utøves på alle arenaer der mennesker i samme gruppe/miljø møtes, samhandler og kommuniserer
 - På skolen og utdanningsinstitusjoner
 - På fritidsaktiviteter og i sosiale sammenhenger
 - I det offentlige rom
- Flere fra samme miljø – større muligheter for slik kontroll

«Vi har bare første generasjon her. De fleste bor her den tiden de må, så flytter de sørover der det er mange innvandrere fra før. Jeg har hørt flere som sier at det kan være friere her, negativ sosial kontroll kan intensiveres når de flytter, da er det flere som følger med på deg. Et større miljø.» [Mangfoldsrådgiver]

Negativ sosial kontroll i grupper og miljøer

«De er hele [navn på land]-kulturen, alle som vet om meg, jeg vet ikke om så mange folk, men de vet om meg. Det er det som er skummelt. (...) Jeg kan se at folk «blikker» meg, ser på meg, spesielt tanter, de er overalt [i byen] og de ser på meg med rart blikk, og da vet jeg sånn «ah, de vet hvem jeg er», og de fleste har vært hjemme hos meg. Og de kjenner folk og de kjenner foreldrene mine.» [Ungdom]

«Jenter passer veldig på, hvis de går ute med en gutt. Hvis jeg går med en kompis, må jeg se hvem som ser på meg, er det noe som kommer til å bli spredd videre. Hvis man går ute med en kompis, neste dag hører du «jeg så dem gå der, vet ikke hva de gjorde» osv. Så spres det, det blir store greier, selv om man bare var venner. Det kan skje både gjennom sosiale medier, og på skolen. Det er typisk at det skjer med alle jenter.» [Ungdom]

Negativ sosial kontroll i grupper og miljøer

- Unge kan videreføre mønstre og utøve kontroll overfor hverandre

«Guttene – de går ikke bort og snakker med en jente med hijab fordi da får hun problemer etterpå. Alle guttene kjenner hverandre, de har en kodeks for hvordan de skal oppføre seg. Hvis en av gutta har en søster, skal alle de andre guttene holde seg unna. Hvis de bryter det, må guttene gjenopprette ære, da blir det slåsskamp.» [Mangfoldsrådgiver]

Ofte når man er flere med minoritetsbakgrunn, så er én kanskje ikke så religiøs som de andre, og så blir den sett på på en negativ måte, og baksnakket av de andre. «Du er altfor integrert, hvorfor tror du at du er norsk?» Mange som holder mer på tradisjoner fra hjemlandet blir negative til det, de skal passe på og baksnakke, snakke rundt, de sier til sine foreldre «hun gjør sånn og sånn» og så sier foreldre det til sine venner og så går det rundt. [Ungdom]

- Kontroll i miljøet spiller sammen med kontroll i familien

- Kan få alvorlige konsekvenser
- Også i mer liberale familier

Negativ sosial kontroll digitalt og i sosiale medier

- Kontroll over de unges digitale liv

Det føles riktig å si at når de kontrollerte de sosiale mediene, så var det litt mer skadelig for meg personlig enn alt det andre. Fordi alt det andre, jeg kunne i hvert fall skjule det på en eller annen måte. Men jeg kan jo ikke skjule hvem jeg snakker med på mobilen hvis de skal se gjennom alt sammen hele tiden. Så smart var jeg ikke som liten. [Ungdom]

- Digital overvåkning
- Kanal for psykisk vold og trusler

Negativ sosial kontroll digitalt og i sosiale medier

- Kanal for:
 - Informasjons- og bildedeling, rykter og sladder
 - Falske rykter og manipulerte bilder kan utgjøre en risiko
 - Et effektivt pressmiddel
- Digitale plattformer og sosiale medier kan altså
 - Gi enda større muligheter for overvåkning
 - Akselerere og intensivere ryktespredning og sladder

Kontroll på flere arenaer

- Samtidig kontroll fra ulike kanter
- Viktig å se på totaliteten
- Men: de unge finner også «fristeder»
 - På skolen
 - Gjennom sosiale medier

Konsekvenser for de utsatte

- Få muligheter til å trene på å ta valg og å sette grenser
- Mistillit, frykt og angst
- Følelse av å måtte passe seg, stress og utmattelse
- Selvkontroll og unngåelsesatferd
- Psykiske helseutfordringer
- Negative effekter på (nære) relasjoner

Jeg tenker på at jeg skulle ønske det var annerledes. Jeg har mistet hele min familie, jeg har ikke familie. Jeg har bare meg selv, det er bare sånn det er, det må jeg leve med. Jeg er alene. Ikke fordi jeg har gjort noe galt, jeg har bare valgt å være menneske. (Ungdom)

Implikasjoner for innsatsen mot negativ sosial kontroll

De utsatte kan oppleve kontroll på flere måter og fra flere personer samtidig

- Det er viktig å kartlegge situasjonen godt og få oversikt over helheten i det den unge opplever

Negativ sosial kontroll kan utspille seg i mange sammenhenger og arenaer

- Innebærer at mange aktører, sektorer og tjenester har, eller kan ha, en rolle når det kommer til forebygging og håndtering

Ikke bare den enkelte familie, men større sosiale strukturer

- Viktig å jobbe med holdningsendringer i trossamfunn og miljøer
- Viktig å gi foreldre informasjon så de kan ta andre valg for sin familie

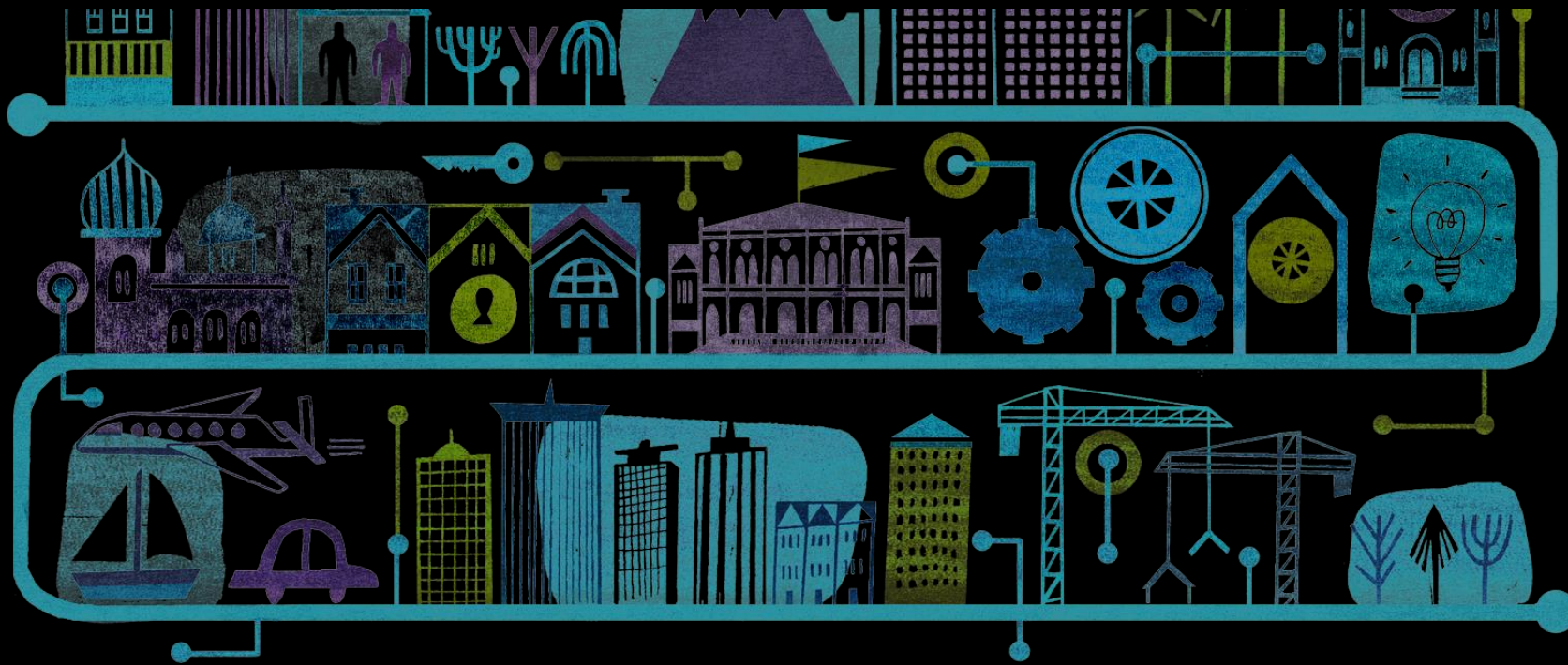
Storsamfunnet har også en rolle

- Å sikre god integrering og inkludering er viktig for å forebygge
- Å sikre andre kilder til og arenaer for anseelse og anerkjennelse

Takk for meg!

PROBA
samfunnsanalyse

Arbeidsinkludering i kommunal sektor - analyse av i Inn i jobb-satsingen (2020-2024)

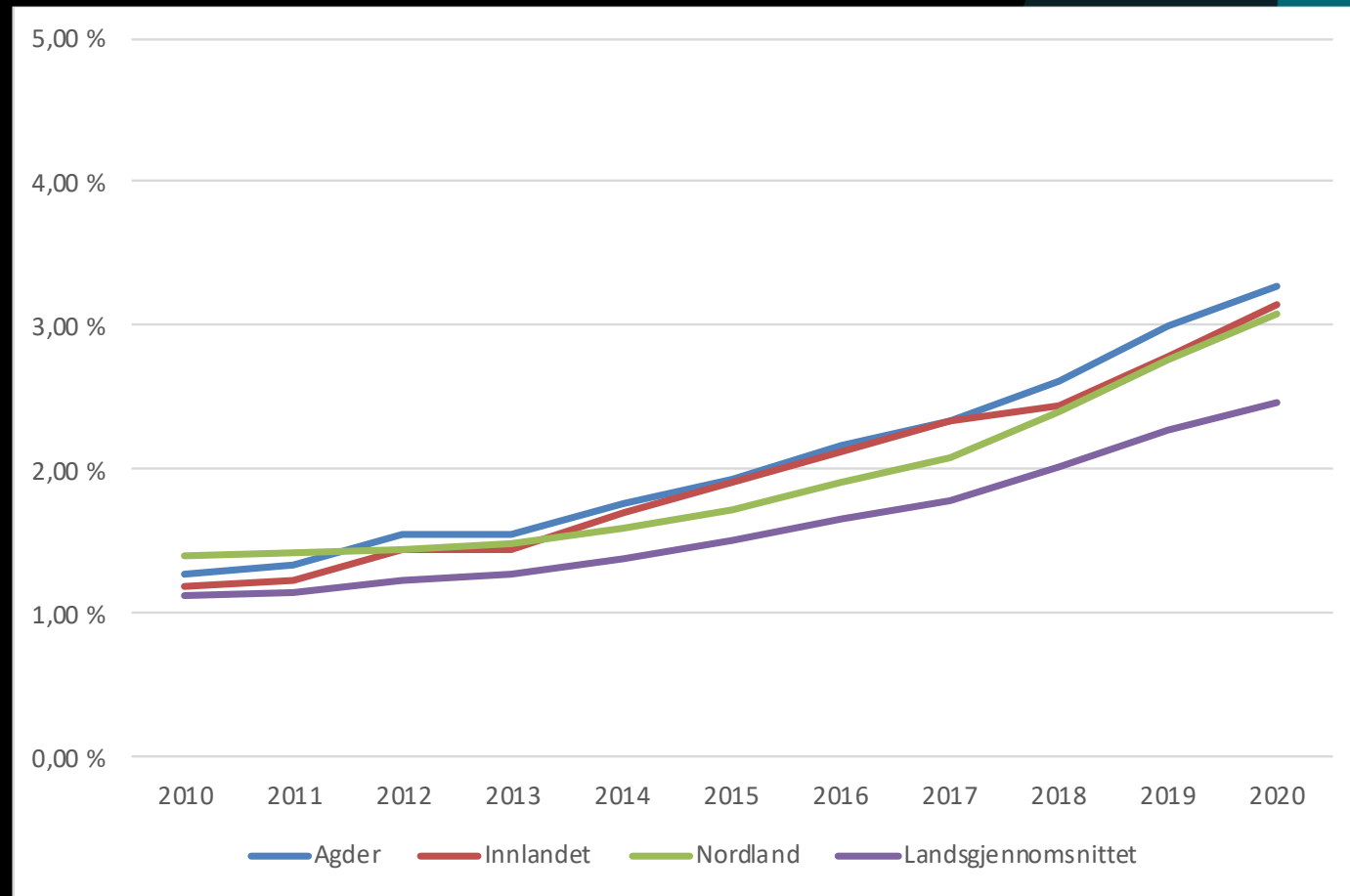
En av de store samfunnsutfordringene...

...sosial ulikhet er et rettferdighetsproblem, et levekårsproblem, et folkehelseproblem og et samfunnsøkonomisk problem...

...veien til kriminalitet og dop (...) er at man ikke har noe å gjøre. (Informant, 28)

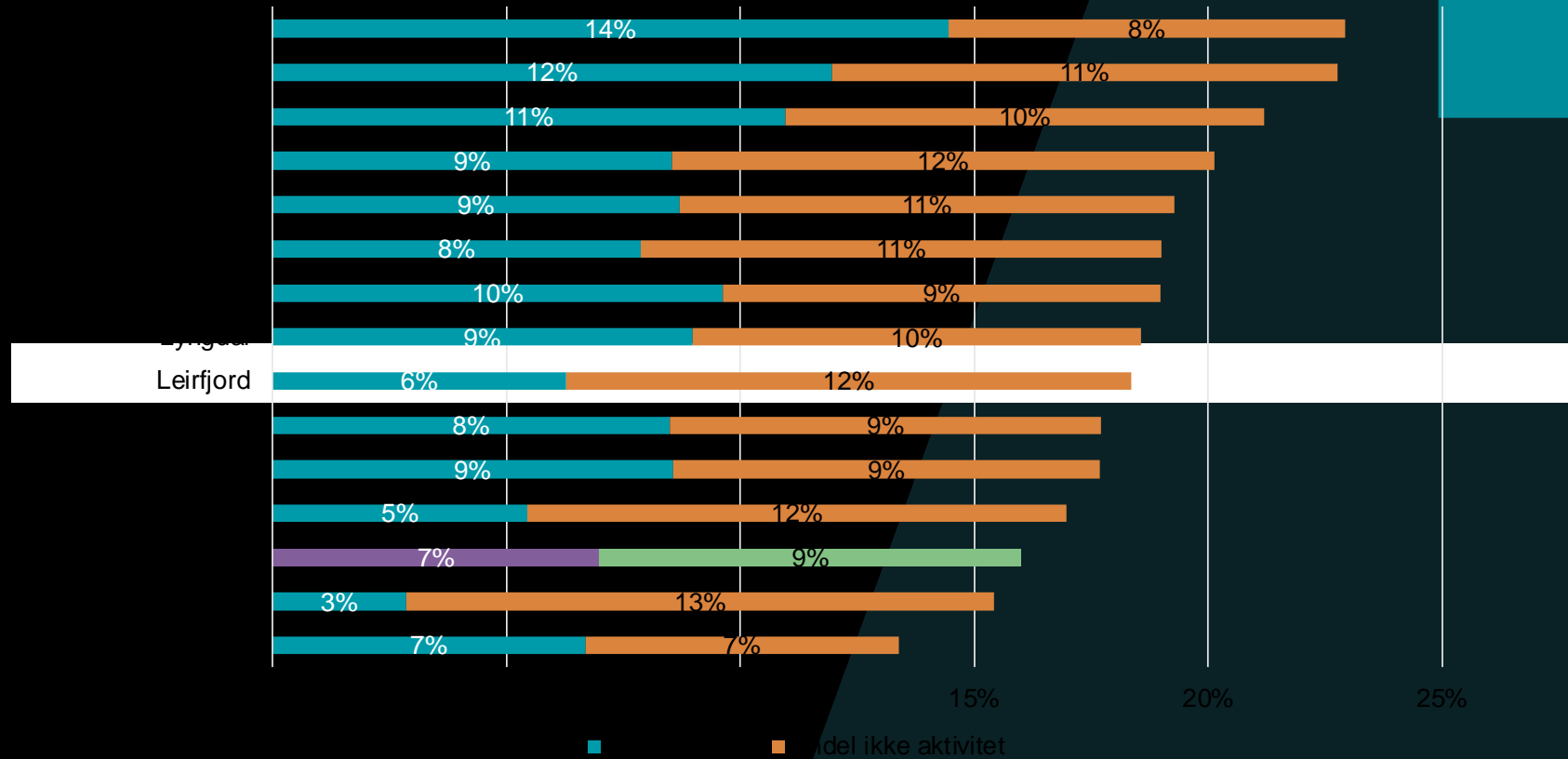
Bakgrunn

- Generell økning i andelen unge som mottar uføretrygd
- Økning i helserelaterte utfordringer

Unge i utenforskap

- Mange unge står utenfor arbeid og har ingen/lite formell utdanning
- Utvikling av et A- og B-lag? (svak helse/uten kvalifikasjoner)

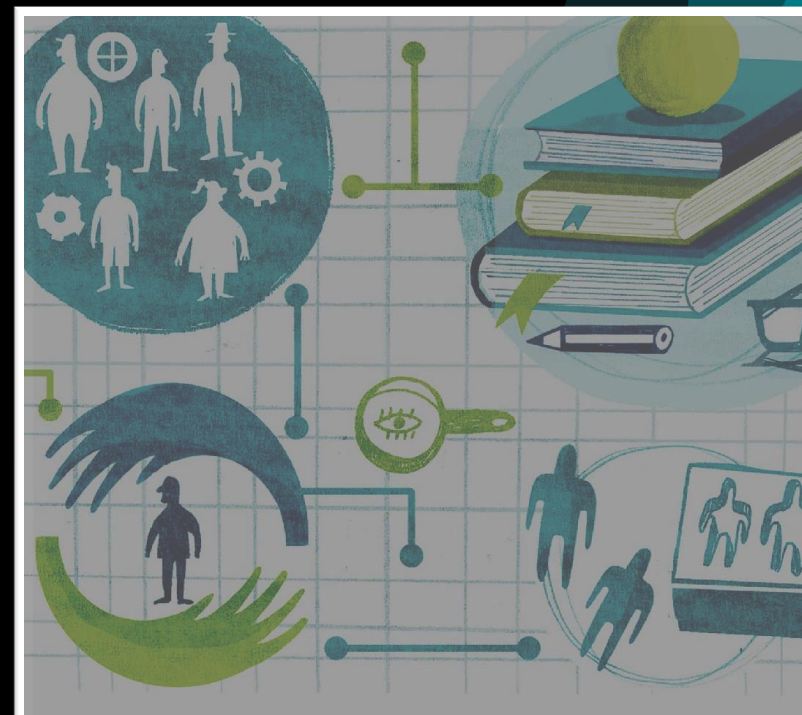
Hvilket ansvar har kommunene?

- Arbeidsgiveransvar
- Ansvar som samfunnsutvikler
- Som kilde til rekruttering
- Økonomisk lønnsomt

Nullpunktmåling 2020/2021

Kommunenes rolle:

- Indirekte arena (læreplass og arbeidstreningarena) – lite målrettet inkluderingsarbeid
- Positiv utvikling av læreplasser
- Arbeidstrening uten mening
- Ad hoc og personavhengig (lite systematikk)
- Lite kompetanse/kunnskap om NAVs virkemidler
- Ingen klare mål/svak ledelsesforankring
- Juridiske barrierer (utlysningsplikt og kvalifikasjonsprinsipp)

Inn i jobb

– FoU-rapport om inkludering av unge i kommunal sektor

Rapport 2021 - 3

Hvilke muligheter finnes?

Resultater fra evaluering (2022-2024)

Kartlegging og casestudier i 14 norske kommuner

Resultater

System for arbeidsinkludering i kommunene?

Mål og forankring?

- Jobbet aktivt og over tid med politisk og administrativ forankring
- Foreløpig mest «oppover» og «bortover» I mindre grad «nedover» (lite kompetanseheving i linja/må fortsette å «mobilisere enheter»)
- Suksessen: dels systemarbeid – dels ildsjeler og «uformelle» kanaler

Organisering

- Samarbeidet mellom kommune – NAV – fylkeskommune
- Bygger på eksisterende strukturer, men ofte utvidet
- Samarbeidet er tettest mellom kommune og NAV – selv om FK også har en viktig (men litt mindre aktiv rolle)
- Utfordring: FK har flere tjenester med ulike interesser (OT, karrieresentre, ordinær opplæring)

Rekruttering og oppfølging

- NAV har avgjørende rolle
- Stor variasjon i opplegget – noe strukturert (virker mest lovende) noe ustrukturert
- Ingen klar avgrensning av målgruppen – alder og bakgrunn
- Fokus på individuelle opplegg og tilpasning

Bruk av virkemidler

- I liten grad helt nye virkemidler / ingen radikal endring i virkemiddelbruk
- Arbeidstrening -> Kvalifisering (stor fleksibilitet og målrettet innsats)
- Utvikling mot mer individuelle kvalifiseringsløp (MFY, Full opplæring i bedrift, Fagbrev på jobb, praksiskandidat, 1+3, 0+4 mv..)

Direkte former for arbeidsinkludering / bruk av ordinære stillinger?

- I liten grad... f.eks. tilpasning av utlysningstekster og øremerking av stillinger

Mer lovende muligheter? Rekrutteringsstillinger

- En helt egen type stilling... Virker lettere å treffe målgruppa
- Faste/midlertidige stillinger ---> for kvalifisering
- Egne lærlingestillinger for målgruppa

Konklusjoner..

- Ser tendenser til at kommunene bygger strukturer for å bygge kultur, kompetanse og «et system» for arbeidsinkludering (blir mindre ad hoc og personavhengig)
- Finansiering – kan være nødvendig (feks. Lyngdal), men ikke tilstrekkelig alene (Sør-Fron)
- Suksessfaktor i oppfølging:
 - Faste kontaktpersoner, tett oppfølging, nok tid
 - Åpen og tett dialog mellom aktørene (avklare forventinger og ting som skjer)
 - Samle oppfølgingsressurser i gruppebaserte kvalifiseringsløp

Siste slide!

- NAV har en nøkkelrolle (har kandidater, har ressurser, har kompetanse)
- Dedikert personer som bistår med å koordinere og finne løsninger (er det en funksjon for NAV fylke?)
- Arbeidstrening med MENING

Takk for meg!

PROBA
samfunnsanalyse